Nr. 26. Toruń, 25. czerwca 1910. Rok III.

KŁOSY

Organ Związku Kółek Roln. Zachodnio-Pruskich.

(Tygodnik wychodzący co sobotę.)

Przedpłata kwartalna wynosi na wszystkich pocztach w Niemczech **75 fenygów.**
Ogłoszenia przyjmuje się za opłatą 20 fen. od jednołamowego wiersza. Przy powtórzeniu udziela się stósownego rabatu. — **Kółka** od ogłoszeń siewów i bydła rozpłodowego płacą tylko **10 fen.** od wiersza.

Szczęść Boże!

Wszelkie przyczynki redakcyjne prosi się adresować **Połczyński** Wysoka, Wittstock pr. Frankenhagen Wpr.
W sprawach druku i ekspedycyi oraz wiadomości o ruchu w „Kółkach" **S. Buszczyński,** Thorn, Brückenstr.
Ogłoszenia i reklamy przyjmuje **K. Zabłocki** Thorn, Brückenstrasse.

OD PATRONATU.

1. Sejmik delegatów Kółek rolniczych odbędzie się **w czwartek 7. lipca w Tucholi.** — **Każde Kółko** przynajmniej **2 delegatów** *) wysłać winno.

Zaproszeni są oprócz tego najserdeczniej **członkowie wspierający** organizacyę.

Porządek dnia:

O **2**-giej: rozpoczęcie obrad na sali pana Libery (przy dworcu).

1. **Sprawozdanie** p. patrona i p. kasyera.
2. Odczyt Ks. w. p. **Pełki** i korreferat Ks. w. p. **Szydzika: „w jakim kierunku Kółka pracować i rozwijać się powinny".**
3. Odczyt w. p. **Czarlińskiego: „na co najbardziej zważać powinien nowonabywca ziemi".**
4. Rezolucya w sprawie **przymusowego zabezpieczenia w kasach chorych.** Referent **Dr. Karasiewicz.**
5. Odczyt Ks. w. p. **Wróblewskiego „pszczoła"** (z obrazami świetlanemi).
6. **Sprawy potoczne.**

O **5**-tej obiad wspólny. **Obiad** w »Hotelu Neumanna« **(po 2 M.)**, trzeba **zamówić** do 30. t. m. (Niestety na polskich zjazdach zwykle ztąd jest zamieszanie i niewygoda, że uczestnicy obiadów naprzód nie zamawiają i potem zamiast zamówionych 30 żąda 100 jedzenia). Prosimy usilnie podjąć się tej małej fatygi i obiad kartką zamówić.

O **6**-tej koncert w ogrodzie p. Schwarzkoppa.

O **9**. zabawa tańcząca na sali p. Neumanna.

*) W razie że delegaci nie zostali wyznaczeni na zebranie, ma prezes prawo mianowania takowych.

2. Panów **wicepatronów** zaprasza p. patron na naradę dnia poprzedniego (w środę) do **Wysokiej** (Stacya kolei Silno-Frankenhagen) na godzinę najpóźniej 4.

Prosi się o łaskawą odpowiedź, na który pociąg (1. 19. lub 3. 30.) konie w Silnie oczekiwać mają.

Zanocować zechcą zaproszeni panowie w Wysokiej.

3. Czas odnowić abonament »Kłosów«. 1-szy numer nowego kwartału zawierać będzie **sprawozdanie patrona i kasyera,** oraz skorowidz z czynności Kółek w roku 1909. t. j. będzie to **najważniejszy numer** całego roku. — Dalej pójdą rady co do nawozów i upraw jesiennych, więc w każdym domu ten pożyteczny doradca znajdować się powinien.

Czas właściwy koszenia zboża i wybór ziarna do siewu.

Jedno i drugie jest nader ważnem dla gospodarzy, a mało kto się nad tem zastanawia i znaczne wielu ztąd ponosi straty. Wielu gospodarzy, którzy uchodzą za wyrocznie, popełniają tak w pierwszem, jak w drugiem, wielkie błędy.

Co do czasu koszenia zboża, chodzi najpierw o to, czy zboże ma być sprzedane, lub spożyte, czyli też ma iść na siew.

Jeżeli ma być sprzedane, lub spożyte, przedewszystkiem następujące okoliczności uwzględnić trzeba: im mniej dojrzałe się skosi zboże, tem pożywniejszą dla inwentarza będzie słoma. — Na trzy tygodnie przed zupełnem dojrzeniem ziarna, słoma zaczyna tracić na ciężkości, i im dłużej po tym peryodzie będzie się czekać z koszeniem, tem lżejszą i mniej pożywną będzie słoma. — Ziarno, które na cztery ty-

godnie przed dojrzeniem jest słodkie i mleczne, zaczyna powoli twardnieć, cukier przemienia się w mączkę, mleko zaś w białko się zgęszcza.

Po tej przemianie, na 14 dni przed zupełnem dojrzeniem, zawiera w ogólności ziarnko najwięcej w sobie mączki i białka. — Skoszone właśnie w tej chwili będzie najcięższem, wyda najwięcej mąki i najmniej otrąb.

Piekarze i młynarze ubiegają się za zielonem żytem, płacą za nie najwyższe ceny. W tym to peryodzie ziarno ma najcieńszą skórkę, ztąd najmniej otrąb.

Zostawiwszy zboże na pniu, proces dojrzenia, to jest zgrubienia skórki (powłoki), zostanie spełniony. — Część mączki zamieni się w włókno drzewne, ubędzie więc mączki, powiększy się ilość skórki, pomnoży się waga otrąb, ztąd pochodzi mniejsza ilość mąki, a większa otrąb. — Z powyższego wynika, że zboże na sprzedaż lub konsumcyą przeznaczone, powinno być koszone na dwa tygodnie przed zupełnem dojrzeniem. — Skórka wtenczas inna i delikatniejsza, ziarno pełniejsze i cięższe, otrąb mniej, słoma więcej waży, więcej zawiera części pożywnych, rozłożyć się w żołądku zwierzęcym łatwiej dających, t. j. strawniejszych, jak słoma ze zboża zupełnie na pniu dojrzałego.

Przeciwnie się rzeczy mają, skoro chcemy ziarno użyć do siewu. — Trzeba wtenczas mieć na względzie co następuje: Ogólna zasada gospodarzy jest, że tylko to ziarno zdatne do rozmnożenia i wydania plonu, które dojrzało kompletnie, wyrosło dokładnie, i jest jak się należy wykształcone. Zasada, na którą się zgadzają praktycy i teoretycy, dla tego, że jest zgodną z naturą.

Czas więc właściwy do koszenia zboża do siewu będzie, skoro dojrzeje zupełnie, tj. skoro roślina obumrze, czyli straci życie swe roślinne. — Zwyczaj dotąd używany u nas jest, że zboże na siew przeznaczone czyścimy dla odłączenia z niego nasion chwastów, odbieramy, albo przez młynki, albo zaraz przy wianiu, tak nazwany przodek, tj. ziarno najcięższe: lżejsze zaś, idzie na konsumcyą. — Dowiedliśmy poprzednio, że właśnie ziarno, skoro dojdzie do pewnego peryodu przed dojrzeniem i skoszonem zostanie, wtenczas będzie najcięższem i najgrubszem, a zatem cięższem jak po zupełnem dojrzeniu: popełniamy więc błąd, któregośmy właśnie uniknąć chcieli, jeżeli już przy koszeniu nie zwracamy uwagi na to, którego zboża chcemy użyć do siewu. — Bierzemy bowiem do siewu to ziarno, które wprawdzie jest najcięższe, najgrubsze, i na oko najlepiej wykształcone co do kształtu zewnętrznego, ale które co do wewnętrznych własności, nie jest zupełnie dojrzałe, a zatem niezdatne do rozmnożenia, niema siły wydania silnego potomstwa.

Przy koszeniu zboża trzeba nam jeszcze zwrócić uwagę kolegów gospodarzy na to, że i pogoda i słota wpływ wywiera na zdatność ziarna do siewu. Słota po skoszeniu szkodzi więcej ziarnu niedojrzałemu, jak dojrzałemu, niedojrzałe bowiem ziarno jest miękkie i delikatniejsze, łatwiej przy wilgoci kiełkuje, łatwiej więc porośnie jak ziarno dojrzałe, twarde, które ma skórkę grubszą, a która nie tak prędko ulegnie wpływowi mokrości.

Nietylko koszenie zboża, o którem wyżej mówiliśmy, jest ważnem, ale i wiązanie i ustawianie wiązanego zboża zasługuje na zastanowienie się.

Najlepszy i wypróbowany sposób jest: ustawić zaraz po skoszeniu i związaniu snopki w tak nazwane pupki, złożone z 5, 6, 7, a najwięcej 8 snopków; kłosem zestawiają się do siebie, a na wierzch jednym snopkiem się przykrywają jak parasolem. Snopki muszą mieć przewiew powietrza między sobą i tylko kłosami się schodzić ze sobą. — Przykryte, zachowuje ziarno swój jasny kolor zielonkowaty, tylko w snopku przykrywającym ziarno wystawione na słońce i powietrze, nabiera koloru brunatnego, ale że więcej kłosów jest zakrytych, więc też więcej ziarna zielonego i zboże takie, mianowicie żyto jest pokupniejsze i płacą je przynajmniej o 10 procent wyżej, jak brunatne dojrzałe. — Pszenica wcześnie skoszona ma grubsze ziarno, tylko się cokolwiek trudniej młóci.

Jan Latanowicz, dziedzic z Josephatu w powiecie Wąbrzezkim.

Na powyższe wywody zgodzimy się, jeżeli (rozróżniwszy jak to się zwykle czyni trzy stadya dojrzałości: mleczną, żółtą i martwą) nazwiemy dojrzałością **żółtą,** to co autor nazywa **niedojrzałością.** Dojrzałość żółta t. j. chwila, kiedy ziarno z środka kłosa wyjęte na paznokciu się (nie dając mleka) przełamie, daje najpiękniejsze i najpełniejsze ziarno. I w tem racya, że ziarno do siewu powinno być **bardziej** dostałe, i tu wszakże nie podobna czekać, aż do dojrzałości **martwej,** gdyż ze zboża w tym stanie żniwionego większa część i to właśnie najprzedniejszego ziarna się wykruszy. W stanie mlecznym nigdy zboża ciąć się nie powinno. (Przyp. Red.)

Ruch w Kółkach.

Działo się w **Złotowie** dnia 12. Czerwca 1910, na zebraniu Kółka roln., na którem obecnych było 28 członków. Zebranie zagaił pan

Koczorowski z Tarnówka. Po przeczytaniu protokółu z zeszłego zebrania wygłosił p. Koczorowski odczyt »o tępieniu chwastów«. Odczyt ten wygłoszony przystępnie i dobitnie, wzbudził ogólne zainteresowanie, poczem ożywiona dyskusya nastąpiła. Po ponownem zachęceniu przewodniczącego do zabezpieczenia od gradu i ognia, solwowano zebranie.

Papowo Toruńskie, dnia 19. czerwca 1910. Dzisiejsze posiedzenie Kółka rolniczego odbyło się przy udziale 12 członków. Nasamprzód wybrali obecni p. Piechockiego z Papowa na delegata Kółka na zjazd delegatów w Tucholi. Następnie wywiązała się ożywiona pogadanka o zachowaniu się gospodarza wobec niebezpieczeństwa gwałtownych deszczów i gradobicia, mówiono także o warunkach rozmaitych towarzystw od ubezpieczenia się od gradu i ognia. Potem miał Ks. prezes odczyt o spasaniu suszonemi kartoflami i o utrzymywaniu zwierząt domowych przy zdrowiu; z »Rolnika« odczytano o straszaku na wrony. Przy sprawozdaniu kasy wykazało się, że 16 M. w takowej się znajduje. — Przyszłe posiedzenie odbędzie się 24. Lipca. *Zarząd.*

Sprawozdanie z posiedzenia Kółka rolniczego na **Golub** i okolicę z dnia 12 czerwca. Obecnych 27 członków. Po zagajeniu i przeczytaniu protokółu z zeszłego zebrania odczytali prace: 1. p. Zielke »o brukwi«, 2. p. Latanowicz »czas właściwy koszenia zboża i wybór ziarna do siewu«, nad któremi wywiązała się ożywiona dyskusya. Pana Kamrowskiego z Skemska przyjęto jednogłośnie jako skarbnika towarzystwa w miejsce p. Klimka. — Na sejmik tucholski, który ma się odbyć w dniu 7. lipca, został obrany jako delegat p. Zielke z Owieczkowa, w zastępstwie p. Matuszewski z Golubia. Następnie przyjęto 3 nowych członków. Na przyszłe zebranie ofiarowali się z odczytami pp. B. Klimek, St. Wrzesiński, M. Strzyżewicz i Mrozowski. — Wycieczkę i zwiedzenie gospodarstwa pana przewodniczącego w Nowejwsi uchwalonon a dzień 19. b. m. o 5. popoł.

Do komisyi zwiedzania gospodarstw uchwalono jednogłośnie pp. Kamrowskiego, Wrzesińskiego i Witkowskiego, którzy muszą zdać sprawozdanie co najmniej z 10 gospodarstw. W końcu nastąpiło losowanie płużka. *Zarząd.*

Biskupie Papowo. 19. czerwca zwiedziło Kółko rolnicze w Biskupiem Papowie gospodarstwa pp. Wrońskiego, Ksawerego i Franciszka Jaworskiego w Dubielnie. *Rudnicki.*

Kółko rolnicze na **Kijewo i okolicę** zwiedza dnia 26. Czerwca majątek Wabcz. Zjazd o godzinie 4. w Wabczu. Goście mile widziani. O liczny udział uprasza *Zarząd.*

Kółko rolnicze na **Trzciano i okolicę** uchwaliło zwiedzić dnia 26. Czerwca o godzinie 4. po południu gospodarstwo pana Franciszka Żuchowskiego w Dubielu. O liczny udział uprasza *Zarząd.*

Posiedzenie Kółka rolniczego na parafię **Prątnicką** odbędzie się w niedzielę dnia 26. bm. o godz. 5. po poł. w Prątnicy w lokalu p. Karczewskiego. Wstęp tylko dla członków. *Zarząd.*

Siemoń. Zebranie Kółka rolniczego odbędzie się w niedzielę 26-go o godz. 4. i pół po południu na sali p. Redmerskiego. *Zarząd.*

Oryginalne **żyto petkuskie Lochowa** sprzedaję z plombą hodowcy przy cenach:

M. 28 przy odbiorze do 1000 kilo,
M. 27 « « od 1000—5000 kilo,
M. 26 « « ponad 5000 kilo

z wysyłką ze stacyi hodowcy, ekskl. worka i proszę o łask. liczne, możliwie zbiorowe zamówienia.

B. Hozakowski Toruń (Thorn).

Spółka Parcelacyjna w Lubawie

kupuje, sprzedaje i parceluje posiadłości ziemskie na własny i cudzy rachunek, pośredniczy w kupnie, sprzedaży i dzierżawie.

Jako najlepszą lokatę kapitałów poleca się

5-procentowe hipoteki pierwszorzędne

pod gwarancyą), od których dla wygody nabywców płacimy procenta sami.

Od depozytów płacimy 5 procent za półrocznem wypowiedzeniem.

Adres: Spółka Parcelacyjna Lubawa — Loebau Wpr.

(Biuro znajduje się w lokalu Banku ludowego.)

B. Bartkiewicz

Tel. 407. **TORUŃ.** Ulica prawa 2

Fabryka i odlewnia

wyrobów

szpiżowych, armatur do par. kotłów.

Warsztat machinowy

dla **pump, wodociągów, transmisyi i zakładów fabrycznych.**

SKŁAD

przyborów techniczych

t. j. pasów w różnych gatunkach, wyroby gumowe i asbestowe, węże, opatrunki do maszyn, plany.

Oliwy wszelkich gatunków,

smarowidła do maszyn i wozów i t. p.

Bank Ludowy

E. G. m. u. H.

TORUŃ

przyjmuje depozyta począwszy od 1 marki płacąc od $3^1/_2$—5%.

Edward Szpitter

Tuchola Pr. Zach.

fabryka maszyn i ślusarnia

poleca własnego wyrobu

maneże,
sieczkarnie,
brony,
wały trzyczęściowe i młockarnie,

wyrobu Ventzkiego:
pługi,
kultywatory,
radła.
rzędowniki i centryfugi.

Wszelkie narzędzia i maszyny rolnicze są zawsze na składzie.

Członkom Kółek rolniczych udzielam 5 do 10 procent rabatu.

Codziennie świeżo upalone

kawy z własnej palarni.

Skład kolonialny

win i cygar.

Fabryka najdelikatniejszych

likworów stołowych.

Carl Matthes,

TORUŃ, Seglerstr. 26.

TELEFON No. 8.

Pankalla & Krenz

Przedsiębiorstwo melioracyjne i miernicze

Telefon 511. — Toruń — ul. Fryderyka 14.

(Żyrokonto w Banku Związku Spółek Zarobkowych.)

wykonuje pod nadzorem bezpłatnym mierników rządowych i inżynierów kultury a dozorem stałym sumiennych i doświadczonych szachtmistrzów przy długoletniej gwarancyi:

1. **roboty drenarskie** na probostwach, na mniejszych i większych majątkach, dla spółek wodnych (drenarskich) i zawiązywanie takowych, kanały otwarte i kryte;
2. **meljoracje łąk** przez nawodnianie i osuszanie (kultury murszowe), zawiązywanie spółek wodnych (łąkowych), regulowanie kanałów i urządzanie stawów rybnych;
3. **pomiary katastrowe**, landszaftowe, gospodarcze, regulowanie granic, parcelacye i t. d.

Najspieszniejsze wykonanie i najtańsze ceny dla obszernej organizacyi. Dojazdy informacyjne bezpłatne i bez zobowiązania interesentów.

10 Książek za mk. 10.—

Dopóki zapas starczy sprzedaję po cenie nadzwyczaj taniej:

Gjellerup, Karol. **Minna.** Powieść M. 4.—
Belza Władysław. **Wrażenia z podróży:** Wenecya — Padwa — Werona — Jezioro Garda — Medyolan — Genua i Piza — Florencya — W republice San Maryno — Grób w Ossiaku . „ 3.—
Vivant studiosi bibentes. **Zbiór ulubionych śpiewów studenckich** z nutami i całkowitym tekstem . . . . . „ 1.20
Andruszewski. **Z ziemi łez** . . „ 2.40
Nowiński. **Ku bytowi.** Powieść „ 1.60
Małecki. **Lechici** . . . . . „ 4.—
Krwawy gość, powieść . . „ 1.20
Tichonow. **Początek końca** . „ 1.—
Zieliński. **Poezye** . . . . . „ 5.—
Bezmaskiego **Historya ostatnich 98 lat** . . . . . „ 7.—

K. Zabłocki w Toruniu.

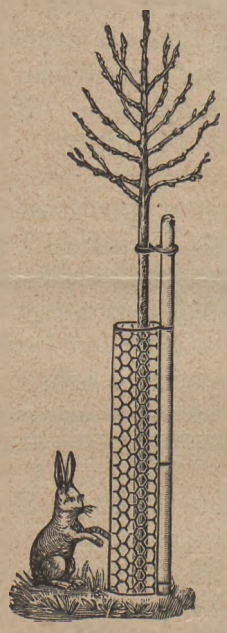

Drzewka owocowe

w najlepszych gatunkach, silne szczepy, w pierwszorzędnym towarze, po bardzo niskich cenach

poleca

M. TEMPLIN

Lissomitz p. Lulkau.

Telefon Lulkau No. 5

Kółka roln. dostają odpowiedni rabat.

CENNIK na żądanie franko.

H. CEGIELSKI Tow. akc. Filja w GRUDZIĄDZU

TELEFON 211. **(Graudenz, Pohlmannstr. 19) obok poczty.**

Najstarsza jedyna największa fabryka polska

poleca

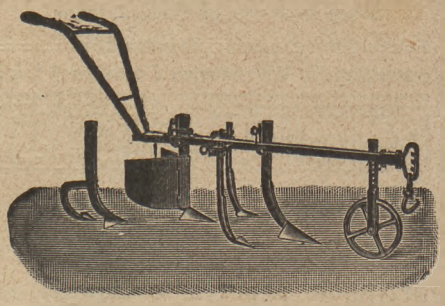

najnowsze i najlepsze kartoflarki **„Alexandra“**, najnowszy oryginalny **„Hellera“** pług z pogłębiaczem, pługi **„Rekord“** dwuskibowe i w giętych słupicach, pługi **„Sęp“** do głębokiej órki jednoskibowe, brony oryginalne **„Laaka“**, spulchniacze i walce wszelkich systemów, pierwszorzędne parowe garnitury angielskiej firmy **„Davey Paxmann & Co., Litd. Colchester“**, prasy do słomy **„Welgiera“**, wialnie **„Roebera“**, parowniki i t. d. — słowem wszelkie w zakres rolnictwa wchodzące **narzędzia i machiny** po cenach umiarkowanych.

Stała wystawa machin i narzędzi rolniczych w podwórzu filji w Grudziądzu.

Franc. Całbecki, **generalny zastępca na Prusy Zachodnie i Wschodnie, Krainę i Pomorze.**

Nakładem i pod redakcyą Patrona Dr. L. Połczyńskiego, Wysoka. — Druk S. Buszczyńskiego w Toruniu.